ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ
της 6ης Απριλίου 1995 *

Στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-241/91 P και C-242/91 P,

Radio Telefis Eireann (RTE), δημόσια επιχείρηση με έδρα το Δουβλίνο, εκπροσωπούμενη από τους W. Alexander και G. Van der Wal, δικηγόρους, ενεργούντες κατ' εντολή του G. F. McLaughlin, διευθυντή δικαστικού της Radio Telefis Eireann, και E. Murphy, solicitor, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο το δικηγορικό γραφείο Arendt & Medernach, 8-10, rue Mathias Hardt (C-241/91 P),

και

Independent Television Publications Ltd (ITP), εταιρία αγγλικού δικαίου, με έδρα το Λονδίνο, εκπροσωπούμενη από τους M. J. Reynolds και R. Strivens, solicitors, επικουρούμενους από τον A. Tyrrell, QC, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο το δικηγορικό γραφείο Zeyen, Beghin & Feider, 67, rue Ermesinde (C-242/91 P),

αναιρεσείουσες

υποστηριζόμενες από την

Intellectual Property Owners Inc. (IPO), με έδρα τη Washington, D. C., Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, εκπροσωπούμενη από τους D. R. Barrett και G. I. F. Leigh, solicitors, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο το δικηγορικό γραφείο Bonn & Schmitt, 62, avenue Guillaume,

παρεμβαίνουσα,

* Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.

που έχουν ως αντικείμενο δύο αιτήσεις αναιρέσεως που ασκήθηκαν κατά δύο αποφάσεων που εξέδωσε στις 10 Ιουλίου 1991 το Πρωτοδικείο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (δεύτερο τμήμα) στις υποθέσεις T-69/89, RTE κατά Επιτροπής (Συλλογή 1991, σ. II-485), και T-76/89, ITP κατά Επιτροπής (Συλλογή 1991, σ. II-575), με τις οποίες ζητείται η εξαφάνιση των αποφάσεων αυτών,

όπου ο έτερος διάδικος είναι η:

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον Julian Currall, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας, επικουρούμενο από τον I. S. Forrester, QC, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον Γεώργιο Κρεμλή, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας, Centre Wagner, Kirchberg,

υποστηριζόμενη από την

Magill TV Guide Ltd, με έδρα το Δουβλίνο, εκπροσωπούμενη από τους Gore & Grimes, solicitors, επικουρούμενους από τον J. L. Cooke, SC, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον Louis Schiltz, 83, boulevard Grande-Duchesse Charlotte,

παρεμβαίνουσα στην ενώπιον του Πρωτοδικείου δίκη,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

συγκείμενο από τους G. C. Rodríguez Iglesias (εισηγητή), Πρόεδρο, F. A. Schockweiler και P. J. G. Kapteyn, προέδρους τμήματος, G. F. Mancini, K. N. Κακούρη, J. C. Moitinho de Almeida και J. L. Murray, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: C. Gulmann
γραμματέας: L. Hewlett, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις αγορεύσεις των διαδίκων κατά τη συνεδρίαση της 1ης Δεκεμβρίου 1993, κατά τη διάρκεια της οποίας η Radio Telefis Eireann εκπροσωπήθηκε από τους W. Alexander και G. van der Wal, δικηγόρους, η Independent Television Publications Ltd από τους A. Tyrrell, QC, R. Strivens, solicitor, και T. Skinner, barrister, η Επιτροπή από τους J. Currall, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας, και I. S. Forrester, QC, η Magill TV Guide Ltd από τον J. L. Cooke, SC, και η Intellectual Property Qwners από τους G. I. F. Leigh, solicitor, και D. Vaughan, QC,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 1ης Ιουνίου 1994,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 19 Σεπτεμβρίου 1991, η Radio Telefis Eireann (στο εξής: RTE), στην οποία η απόφαση του Πρωτοδικείου της 10ης Ιουλίου 1991, T-69/89 (Συλλογή 1991, σ. II-485, στο εξής: απόφαση RTE), κοινοποιήθηκε αυθημερόν, άσκησε αναίρεση κατά της αποφάσεως αυτής, για τον λόγο ότι εκδόθηκε κατά παράβαση του κοινοτικού δικαίου.

2 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 19 Σεπτεμβρίου 1991, η Independent Television Publications Ltd (στο εξής: ITP), στην οποία η απόφαση του Πρωτοδικείου της 10ης Ιουλίου 1991, T-76/89 (Συλλογή 1991, σ. II-575, στο εξής: απόφαση ITP), κοινοποιήθηκε στις 12 Ιουλίου 1991, άσκησε αναίρεση κατά της αποφάσεως αυτής για τον λόγο ότι εκδόθηκε κατά παράβαση του κοινοτικού δικαίου.

3 Με δύο δικόγραφα που κατέθεσε στη Γραμματεία στις 6 Ιανουαρίου 1992, η Intellectual Property Owners Inc. (στο εξής: IPO) ζήτησε να παρέμβει στις δύο υποθέσεις υπέρ των προσφευγουσών. Με δύο διατάξεις της 25ης Μαρτίου 1992, το Δικαστήριο επέτρεψε τις εν λόγω αιτήσεις παρεμβάσεως.

4 Με διάταξη του Προέδρου του Δικαστηρίου της 21ης Απριλίου 1993, αποφασίστηκε η συνεκδίκαση των υποθέσεων C-241/91 P και C-242/91 P ενόψει της προφορικής διαδικασίας.

5 Δεδομένης της συναφείας των δύο υποθέσεων, επιβάλλεται, σύμφωνα με το άρθρο 43 του Κανονισμού Διαδικασίας, η συνεκδίκασή τους προς έκδοση κοινής αποφάσεως.

6 Από τις αποφάσεις του Πρωτοδικείου προκύπτει ότι η λήψη των τηλεοπτικών εκπομπών των RTE, ITV και BBC είναι δυνατή από τα περισσότερα νοικοκυριά στην Ιρλανδία και από το 30 έως 40 % των νοικοκυριών στη Βόρεια Ιρλανδία.

7 Κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών, δεν διετίθετο στην αγορά της Ιρλανδίας και της Βόρειας Ιρλανδίας κανένας εβδομαδιαίος γενικός τηλεοπτικός οδηγός. Κάθε τηλεοπτικός σταθμός εξέδιδε έναν τηλεοπτικό οδηγό που περιελάμβανε αποκλειστικά τα δικά του προγράμματα εκπομπών και αξίωνε, βάσει της ιρλανδικής νομοθεσίας και της νομοθεσίας του Ηνωμένου Βασιλείου, την προστασία των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας επί των εβδομαδιαίων προγραμμάτων των εκπομπών του προκειμένου να αντιτάσσεται στην αναπαραγωγή τους από τρίτους.

8 Η RTE εξέδιδε η ίδια τον εβδομαδιαίο οδηγό των τηλεοπτικών προγραμμάτων της, ενώ η ITV εξέδιδε τον δικό της οδηγό μέσω της ITP, μιας εταιρίας την οποία είχε συστήσει προς τον σκοπό αυτό.

9 Όσον αφορά τη διανομή των προγραμμάτων των εκπομπών, η πολιτική που εφάρμοζαν οι εταιρίες ITP, RTE και BBC ήταν η ακόλουθη: προέβαιναν σε δωρεάν διανομή, κατόπιν αιτήσεως, στον ημερήσιο ή περιοδικό τύπο των προγραμμάτων των εκπομπών τους, συνοδευομένων από μια άδεια χορηγούμενη ατελώς που καθόριζε τους όρους υπό τους οποίους η εν λόγω πληροφορίες μπορούσαν να αναπαραχθούν. Έτσι, τα καθημερινά προγράμματα και, κατά την παραμονή των αργιών, τα προγράμματα δύο ημερών μπορούσαν να δημοσιεύονται στον τύπο, υπό την επιφύλαξη της τηρήσεως ορισμένων όρων σχετικά με τη μορφή της εν λόγω δημοσιεύσεως. Επιτρεπόταν επίσης η δημοσίευση των «επικέντρων» της εβδομάδας. Οι εταιρίες ITP, RTE και BBC φρόντιζαν για την αυστηρή τήρηση των καθοριζομένων στην άδεια όρων, στρέφονταν δε δικαστικώς, οσάκις συνέτρεχε περίπτωση, κατά των εντύπων που δεν συμμορφώνονταν με τους όρους αυτούς.

10 Η Magill TV Guide Ltd (στο εξής: Magill) επιχείρησε να εκδώσει έναν εβδομαδιαίο γενικό τηλεοπτικό οδηγό, όμως εμποδίστηκε από τις αναιρεσείουσες και το BBC, που πέτυχαν τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων τα οποία απαγόρευαν τη δημοσίευση των εβδομαδιαίων προγραμμάτων εκπομπών.

11 Η Magill υπέβαλε στις 4 Απριλίου 1986 καταγγελία ενώπιον της Επιτροπής, βάσει του άρθρου 3 του κανονισμού 17 του Συμβουλίου, της 6ης Φεβρουαρίου 1962, πρώτου κανονισμού εφαρμογής των άρθρων 85 και 86 της Συνθήκης (ΕΕ ειδ. έκδ. 08/001, σ. 25, στο εξής: κανονισμός 17), ζητώντας να διαπιστωθεί ότι οι αναιρεσείουσες και το BBC προέβαιναν σε καταχρηστική εκμετάλλευση της δεσπόζουσας θέσεώς τους, καθόσον αρνούνταν να χορηγήσουν άδειες για τη δημοσίευση των εβδομαδιαίων προγραμμάτων των εκπομπών τους. Η Επιτροπή κίνησε τη σχετική διαδικασία, κατά το πέρας της οποίας έλαβε την απόφαση 89/205/ΕΟΚ, της 21ης Δεκεμβρίου 1988, σχετικά με μια διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 86 της Συνθήκης ΕΟΚ (IV/31.851, Magill TV Guide/ITP, BBC και RTE, ΕΕ L 78, σ. 43, στο εξής: απόφαση), η οποία αποτέλεσε το αντικείμενο της προσφυγής ενώπιον του Πρωτοδικείου.

12 Με την εν λόγω απόφαση, η Επιτροπή διαπίστωσε την παράβαση του άρθρου 86 της Συνθήκης ΕΟΚ και αξίωσε από τις τρεις εταιρίες να θέσουν τέρμα στην εν λόγω παράβαση, μεταξύ άλλων, «διαθέτοντας (...) σε τρίτους, κατόπιν αιτήσεως και χωρίς να δημιουργούνται διακρίσεις, τα δικά τους, καταρτιζόμενα εκ των προτέρων, εβδομαδιαία προγράμματα εκπομπών και επιτρέποντας την

αναπαραγωγή αυτών των προγραμμάτων από τους ενδιαφερόμενους». Στην απόφαση αυτή αναφερόταν επίσης ότι, εάν οι τρεις εταιρίες αποφάσιζαν να χορηγήσουν άδειες αναπαραγωγής, κάθε απαίτησή τους για την καταβολή σχετικών δικαιωμάτων έπρεπε να είναι εύλογη.

13 Με διάταξη της 11ης Μαΐου 1989 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις 76/89 R, 77/89 R και 91/89 R, RTE κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 1989, σ. 1141), ο Πρόεδρος του Δικαστηρίου διέταξε «την αναστολή εκτελέσεως του άρθρου 2 της (...) αποφάσεως κατά το μέτρο που η διάταξη αυτή υποχρεώνει τις αιτούσες να θέσουν αμέσως τέρμα στη διαπιστωθείσα από την Επιτροπή παράβαση, διαθέτοντας η μία στην άλλη καθώς και σε τρίτους, κατόπιν αιτήσεως και χωρίς να δημιουργούνται διακρίσεις, τα δικά τους, καταρτιζόμενα εκ των προτέρων, εβδομαδιαία προγράμματα εκπομπών και επιτρέποντας την αναπαραγωγή αυτών των προγραμμάτων από τους ενδιαφερόμενους».

14 Οι δύο αναιρεσείουσες ζήτησαν πρωτοδίκως την ακύρωση της αποφάσεως της Επιτροπής και την καταδίκη της στα δικαστικά έξοδα.

15 Το Πρωτοδικείο απέρριψε τις προσφυγές τους και τις καταδίκασε στα δικαστικά έξοδα.

16 Η RTE ζητεί από το Δικαστήριο:

«1) να ακυρώσει την απόφαση του Πρωτοδικείου·

2) να ακυρώσει την απόφαση της Επιτροπής της 21ης Δεκεμβρίου 1988·

3) να καταδικάσει την Επιτροπή και την παρεμβαίνουσα στα δικαστικά έξοδα.»

17 Η ITP ζητεί από το Δικαστήριο:

«1) να ακυρώσει την απόφαση του Πρωτοδικείου της 10ης Ιουλίου 1991 στην υπόθεση Τ-76/89, ITP κατά Επιτροπής, και να αποφανθεί το ίδιο οριστικά επί της διαφοράς·

2) να κηρύξει άκυρη την απόφαση της Επιτροπής IV/31.851, της 21ης Δεκεμβρίου 1988 (Magill TV Guide/ITP, BBC και RTE), και

3) να καταδικάσει την Επιτροπή και/ή την παρεμβαίνουσα στα δικαστικά έξοδα στα οποία υποβλήθηκε η ITP κατά την ενώπιον του Πρωτοδικείου διαδικασία, τη δε Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα στα οποία υποβλήθηκε η ITP κατά την ενώπιον του Δικαστηρίου διαδικασία.»

18 Η Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο να απορρίψει τις αιτήσεις αναιρέσεως, να καταδικάσει καθεμία αναιρεσείουσα στα έξοδα της αναιρέσεως που άσκησε και να καταδικάσει την IPO στα έξοδα στα οποία υποβλήθηκε η Επιτροπή λόγω της παρεμβάσεώς της.

19 Επικουρικώς, για την περίπτωση που το Δικαστήριο, αντίθετα προς όσα υποστηρίζει η Επιτροπή, κρίνει ότι οι αποφάσεις του Πρωτοδικείου πρέπει να αναιρεθούν ως προς το τάδε ή το δείνα σημείο, η Επιτροπή φρονεί ότι το Δικαστήριο θα πρέπει να επικυρώσει το διατακτικό των αποφάσεων του Πρωτοδικείου και να προβεί σε τροποποίηση του σκεπτικού, σύμφωνα με την απόφαση της 9ης Ιουνίου 1992, C-30/91 P, Lestelle κατά Επιτροπής (Συλλογή 1992, σ. I-3755). Κατά την άποψη της Επιτροπής, το διατακτικό των αποφάσεων του Πρωτοδικείου με τις οποίες επικυρώθηκε η απόφαση της Επιτροπής δεν μπορεί να επικριθεί, δεδομένου ότι η εν προκειμένω προσαπτόμενη συμπεριφορά ήταν προδήλως καταχρηστική, έβλαψε τα συμφέροντα των καταναλωτών, εξοβέλισε από την αγορά τον οδηγό των τηλεοπτικών προγραμμάτων περισσοτέρων του ενός καναλιών που προσέφερε η Magill, περιόρισε τις ενδοκοινοτικές συναλλαγές και είχε ως σκοπό (τουλάχιστον όσον αφορά τις δύο από τις τρεις αναιρεσείουσες) τον περιορισμό των εν λόγω συναλλαγών.

20 Η IPO ζητεί την ακύρωση των δύο αποφάσεων του Πρωτοδικείου και της αποφάσεως της Επιτροπής καθώς και την καταδίκη της Επιτροπής στα δικαστικά έξοδα στα οποία υποβλήθηκε η IPO κατά τη δίκη ενώπιον του Δικαστηρίου.

21 Προς στήριξη της αναιρέσεώς της, η RTE προβάλλει τρεις λόγους. Ο πρώτος αφορά την παρερμηνεία από το Πρωτοδικείο της εννοίας της καταχρηστικής εκμεταλλεύσεως δεσπόζουσας θέσεως κατά την έννοια του άρθρου 86 της Συνθήκης, ο δεύτερος αφορά την παρερμηνεία από το Πρωτοδικείο της έννοιας του επηρεασμού του εμπορίου μεταξύ των κρατών μελών και ο τρίτος την άρνηση του Πρωτοδικείου να λάβει υπόψη τη Σύμβαση της Βέρνης του 1886.

22 Προς στήριξη της αναιρέσεώς της, η ITP προβάλλει, πέραν του πρώτου λόγου που προβάλλει η RTE, δύο άλλους λόγους. Ο πρώτος αφορά την παράβαση από το Πρωτοδικείο του άρθρου 3 του κανονισμού 17, καθόσον το Πρωτοδικείο αναγνώρισε στην Επιτροπή την εξουσία επιβολής σε κάτοχο δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας της υποχρεώσεως χορηγήσεως υποχρεωτικών αδειών. Ο δεύτερος λόγος αφορά την παράβαση του άρθρου 190 της Συνθήκης ΕΟΚ, καθόσον το Πρωτοδικείο αποφάνθηκε ότι η αιτιολόγηση της αποφάσεως της Επιτροπής πληρούσε τις προϋποθέσεις που συνδέονται με τον σεβασμό των δικαιωμάτων άμυνας.

23 Με δύο υπομνήματα παρεμβάσεως που κατέθεσε, η IPO υποστήριξε ειδικά τον λόγο που προβάλλουν από κοινού η ITP και η RTE, δηλαδή την παρερμηνεία από το Πρωτοδικείο της έννοιας καταχρηστικής εκμεταλλεύσεως δεσπόζουσας θέσεως κατά την έννοια του άρθρου 86 της Συνθήκης.

Ως προς την ύπαρξη καταχρηστικής εκμεταλλεύσεως δεσπόζουσας θέσεως

24 Όσον αφορά την ύπαρξη δεσπόζουσας θέσεως, το Πρωτοδικείο αποφάνθηκε ότι «η ITP είχε, χάρη στο δικαίωμά της πνευματικής ιδιοκτησίας επί των προγραμμάτων των καναλιών ITV και Channel 4 που της είχαν παραχωρήσει οι τηλεοπτικές εταιρίες οι οποίες τροφοδοτούν τα εν λόγω κανάλια, το αποκλειστικό δικαίωμα αναπαραγωγής και διαθέσεως στην αγορά των εν λόγω προγραμμάτων. Αυτό της επέτρεψε, κατά την επίμαχη περίοδο, να εξασφαλίσει το μονοπώλιο της δημοσιεύσεως των εβδομαδιαίων αυτών προγραμμάτων σε περιοδικό ειδικευμένο στα προγράμματα του ITV και του Channel 4, το *TV*

Times». Κατά το Πρωτοδικείο, «από τούτο συνάγεται ότι η προσφεύγουσα κατείχε, προφανώς, κατά την υπό εξέταση περίοδο, δεσπόζουσα θέση, τόσο στην αγορά των εβδομαδιαίων προγραμμάτων της, όσο και στην αγορά των περιοδικών όπου δημοσιεύονταν τα εν λόγω προγράμματα, στην Ιρλανδία και τη Βόρειο Ιρλανδία. Οι τρίτοι, όπως η εταιρία Magill, που επιθυμούσαν να εκδώσουν γενικό τηλεοπτικό περιοδικό, βρίσκονταν σε θέση οικονομικής εξαρτήσεως έναντι της προσφεύγουσας, η οποία είχε τη δυνατότητα να αντιτάσσεται στην εμφάνιση κάθε πραγματικού ανταγωνισμού στην αγορά της πληροφορήσεως επί των εβδομαδιαίων προγραμμάτων της» (απόφαση ΙΤΡ, σκέψη 49). Όσον αφορά τη RTE, το Πρωτοδικείο κατέληξε στην ίδια διαπίστωση σχεδόν αυτολεξεί (απόφαση RTE, σκέψη 63).

25 Όσον αφορά την ύπαρξη καταχρηστικής εκμεταλλεύσεως της εν λόγω δεσπόζουσας θέσεως, το Πρωτοδικείο έκρινε ότι το άρθρο 86 έπρεπε να ερμηνευθεί σε σχέση με το δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας επί των τηλεοπτικών προγραμμάτων. Το Πρωτοδικείο υπενθύμισε ότι, ελλείψει εναρμονίσεως των εθνικών νομοθεσιών ή ενοποιήσεως στο πλαίσιο της Κοινότητας, ο καθορισμός των προϋποθέσεων και του τρόπου προστασίας του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας εμπίπτει στην αρμοδιότητα των κρατών μελών (απόφαση ΙΤΡ, σκέψεις 50 και 51). Οι σχέσεις μεταξύ των εθνικών δικαίων πνευματικής ιδιοκτησίας και των γενικών κανόνων του κοινοτικού δικαίου διέπονται ρητώς από το άρθρο 36 της Συνθήκης ΕΟΚ, το οποίο προβλέπει τη δυνατότητα αποκλίσεως από τους κανόνες περί ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων για λόγους προστασίας της βιομηχανικής και εμπορικής ιδιοκτησίας, υπό τις επιφυλάξεις του άρθρου 36, δεύτερη περίοδος. Πράγματι, το άρθρο 36 υπογραμμίζει ότι η ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων και η προστασία των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας πρέπει να συνδυάζονται κατά τρόπο που να εξασφαλίζει την προστασία της σύννομης ασκήσεως των δικαιωμάτων αυτών, που είναι η μόνη που δικαιολογείται κατά την έννοια του εν λόγω άρθρου, και να αποκλείει κάθε καταχρηστική άσκηση ικανή να δημιουργήσει τεχνητά εμπόδια μεταξύ των αγορών ή να θίξει το καθεστώς ελεύθερου ανταγωνισμού στην Κοινότητα. Το Πρωτοδικείο έκρινε ότι τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας που παρέχονται από την εθνική νομοθεσία πρέπει να ασκούνται εντός των ορίων που επιβάλλει ο εν λόγω συμβιβασμός (απόφαση ΙΤΡ, σκέψη 52).

26 Το Πρωτοδικείο τονίζει ότι, ενόψει της νομολογίας του Δικαστηρίου, από το άρθρο 36 της Συνθήκης προκύπτει ότι, στα πλαίσια του κοινοτικού δικαίου, επιτρέπονται μόνον οι περιορισμοί εκείνοι του ελεύθερου ανταγωνισμού ή της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων ή των υπηρεσιών που ανάγονται στην προστασία της ίδιας της ουσίας του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας. Το Πρωτοδικείο στηρίζεται ιδίως στην απόφαση της 8ης Ιουνίου 1971,

78/70, Deutsche Grammophon (Συλλογή τόμος 1969-1972, σ. 839, σκέψη 11), με την οποία το Δικαστήριο έκρινε ότι, μολονότι επιτρέπει απαγορεύσεις ή περιορισμούς της ελεύθερης κυκλοφορίας των προϊόντων που δικαιολογούνται από λόγους προστασίας της βιομηχανικής και εμπορικής ιδιοκτησίας, το άρθρο 36 δεν επιτρέπει παρεκκλίσεις από τον εν λόγω κανόνα παρά μόνον κατά το μέτρο που αυτές δικαιολογούνται από τη διασφάλιση των δικαιωμάτων που αποτελούν το ειδικό αντικείμενο αυτής της μορφής ιδιοκτησίας (απόφαση ITP, σκέψη 54).

27 Στη συνέχεια, το Πρωτοδικείο παρατηρεί ότι η προστασία του ειδικού αντικειμένου του δικαιώματος του δημιουργού εξασφαλίζει, κατ' αρχήν, στον δικαιούχο το δικαίωμα της αποκλειστικής αναπαραγωγής του προστατευομένου έργου (απόφαση ITP, σκέψη 55).

28 Ωστόσο, το Πρωτοδικείο αποφάνθηκε ότι, μολονότι είναι βέβαιον ότι η άσκηση του αποκλειστικού δικαιώματος αναπαραγωγής του προστατευομένου έργου δεν αποτελεί αυτή καθεαυτή κατάχρηση, δεν συμβαίνει το ίδιο όταν, ενόψει των περιστάσεων που προσιδιάζουν σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση, προκύπτει ότι οι συνθήκες και οι όροι ασκήσεως του αποκλειστικού δικαιώματος αναπαραγωγής του προστατευομένου έργου έχουν, στην πραγματικότητα, σκοπό προφανώς αντίθετο προς αυτόν που επιδιώκεται στα πλαίσια του άρθρου 86. Στην περίπτωση αυτή, το Πρωτοδικείο έκρινε ότι η άσκηση του δικαιώματος του δημιουργού δεν ανταποκρίνεται πλέον στην ουσιώδη λειτουργία του εν λόγω δικαιώματος, κατά την έννοια του άρθρου 36 της Συνθήκης, που συνίσταται στο να εξασφαλίζεται η ηθική προστασία του έργου και η ανταμοιβή για τη δημιουργική προσπάθεια, στα πλαίσια των σκοπών που επιδιώκονται ιδίως από το άρθρο 86. Από τα προαναφερθέντα το Πρωτοδικείο συνάγει ότι, στην περίπτωση αυτή, η υπεροχή του κοινοτικού δικαίου, ιδίως όσον αφορά τόσο θεμελιώδεις αρχές όπως η ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων και ο ελεύθερος ανταγωνισμός, έχει ως συνέπεια ότι οι εν λόγω αρχές υπερισχύουν της αντίθετης προς αυτές εφαρμογής ενός εθνικού κανόνα στον τομέα της πνευματικής ιδιοκτησίας (απόφαση ITP, σκέψη 56).

29 Στην προκειμένη περίπτωση, το Πρωτοδικείο τόνισε ότι οι αναιρεσείουσες, διατηρώντας την αποκλειστικότητα δημοσιεύσεως των εβδομαδιαίων τηλεοπτικών προγραμμάτων τους, εμπόδιζαν την εμφάνιση στην αγορά ενός νέου προϊόντος, δηλαδή ενός γενικού τηλεοπτικού περιοδικού, που θα μπορούσε να ανταγωνισθεί το δικό τους περιοδικό. Με τον τρόπο αυτό, οι αναιρεσείουσες εκμεταλλεύονταν το δικαίωμά τους πνευματικής ιδιοκτησίας επί των προγραμμάτων τα οποία κατάρτιζαν στο πλαίσιο της δραστηριότητάς τους μεταδόσεως τηλεοπτικών εκπομπών, για να εξασφαλίσουν μονοπώλιο στην

παράγωγη αγορά των εβδομαδιαίων τηλεοπτικών οδηγών στην Ιρλανδία και τη Βόρεια Ιρλανδία. Επιπλέον, το Πρωτοδικείο θεώρησε αξιοσημείωτο το γεγονός ότι οι αναιρεσείουσες παρείχαν δωρεάν την άδεια δημοσιεύσεως των καθημερινών προγραμμάτων τους και των επικέντρων των εβδομαδιαίων προγραμμάτων τους στον τύπο στην Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο.

30 Έτσι, το Πρωτοδικείο αποφάνθηκε ότι μια τέτοια συμπεριφορά — η οποία συνίσταται στην παρεμπόδιση της παραγωγής και της διαθέσεως ενός νέου προϊόντος, για το οποίο υφίσταται, εν δυνάμει, ζήτηση εκ μέρους των καταναλωτών στην παρεπόμενη αγορά των τηλεοπτικών περιοδικών, και στον αποκλεισμό κάθε ανταγωνισμού στην εν λόγω αγορά, με αποκλειστικό σκοπό τη διατήρηση του μονοπωλίου που διέθετε η κάθε αναιρεσείουσα — εξέφευγε προφανώς από τα όρια της συμπεριφοράς που είναι αναγκαία για την υλοποίηση της ουσιώδους λειτουργίας του δικαιώματος του δημιουργού, όπως αυτή γίνεται αντιληπτή στο κοινοτικό δίκαιο. Πράγματι, όπως έκρινε το Πρωτοδικείο, η άρνηση των αναιρεσειουσών να επιτρέψουν στους τρίτους να δημοσιεύουν τα εβδομαδιαία προγράμματά τους ήταν εν προκειμένω αυθαίρετη, στον βαθμό που δεν εδικαιολογείτο από τις ιδιαίτερες ανάγκες του τομέα εκδόσεως τηλεοπτικών περιοδικών. Επομένως, οι αναιρεσείουσες είχαν τη δυνατότητα να προσαρμοσθούν στις συνθήκες μιας αγοράς τηλεοπτικών περιοδικών ανοικτής στον ανταγωνισμό προκειμένου να εξασφαλίσουν την εμπορική βιωσιμότητα των εβδομαδιαίων περιοδικών τους. Υπ' αυτές τις συνθήκες, οι επικρινόμενες ενέργειες δεν μπορούσαν να καλυφθούν, στα πλαίσια του κοινοτικού δικαίου, από την προστασία που απορρέει από το δικαίωμα του δημιουργού επί των τηλεοπτικών προγραμμάτων (απόφαση ΙΤΡ, σκέψη 58).

31 Ενόψει των σκέψεων που προεκτέθηκαν, το Πρωτοδικείο διαπίστωσε ότι, μολονότι τα τηλεοπτικά προγράμματα καλύπτονταν, κατά τον κρίσιμο χρόνο, από το δικαίωμα του πνευματικού δημιουργού, όπως αυτό αναγνωρίζεται από το εθνικό δίκαιο που εξακολουθεί να διέπει τους όρους παροχής της εν λόγω προστασίας, η βαλλόμενη συμπεριφορά δεν μπορούσε να καλυφθεί από την προστασία αυτή, στο πλαίσιο του συμβιβασμού που πρέπει κατ' ανάγκη να χωρήσει μεταξύ των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και των θεμελιωδών αρχών της Συνθήκης που αφορούν την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων και τον ελεύθερο ανταγωνισμό. Πράγματι, με την εν λόγω συμπεριφορά επιδιώκονταν σκοποί προφανώς αντίθετοι προς τους σκοπούς του άρθρου 86 της Συνθήκης (απόφαση ΙΤΡ, σκέψη 60).

32 Επομένως, το Πρωτοδικείο απέρριψε τον λόγο περί παραβάσεως του άρθρου 86.

33 Η RTE, υποστηριζόμενη από την IPO, ισχυρίζεται, επικαλούμενη την απόφαση της 5ης Οκτωβρίου 1988, 238/87, Volvo (Συλλογή 1988, σ. 6211), ότι η άσκηση από κάτοχο δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας του αποκλειστικού του δικαιώματος και ιδίως η άρνησή του να χορηγήσει άδεια εκμεταλλεύσεως δεν μπορεί να θεωρηθεί αυτή καθεαυτή ως καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσεως.

34 Συγκεκριμένα, κατά την άποψη των RTE, ITP και IPO, ένα από τα ουσιώδη προνόμια του κατόχου του δικαιώματος του δημιουργού, χωρίς το οποίο το εν λόγω δικαίωμα θα καθίστατο κενό περιεχομένου, είναι το αποκλειστικό δικαίωμα αναπαραγωγής. Το δικαίωμα αυτό, το οποίο δεν έχει θιγεί από τους κανόνες της Συνθήκης, παρέχει στον δικαιούχο του τη δυνατότητα να ανταμείβεται για την αποκλειστική πώληση των προϊόντων που ενσωματώνουν το προστατευόμενο έργο και να αντιτάσσεται στον ανταγωνισμό τρίτων επί των προϊόντων αυτών.

35 Η ITP αμφισβητεί ότι η άσκηση του αποκλειστικού δικαιώματος αναπαραγωγής αποτελεί, αυτή καθεαυτή, κατάχρηση για τον λόγο ότι έχει σκοπό προφανώς αντίθετο προς αυτόν που επιδιώκεται στα πλαίσια του άρθρου 86 της Συνθήκης (απόφαση ITP, σκέψη 56), δεδομένου ότι είναι σύνηθες και φυσικό οι κάτοχοι των δικαιωμάτων του δημιουργού να ασκούν τα δικαιώματά τους με σκοπό να περιορίσουν τον ανταγωνισμό που ασκείται επί των προϊόντων τους από άλλα προϊόντα που κατασκευάζονται με βάση το προστατευόμενο υλικό, ακόμη και σε μια παράγωγη αγορά. Αυτό αποτελεί, κατά την άποψη της ITP, την ουσία του δικαιώματος του δημιουργού.

36 Η IPO φρονεί ότι το δικαίωμα του δημιουργού έχει από τη φύση του ευεργετικές συνέπειες για τον ανταγωνισμό και υπενθυμίζει ότι το εν λόγω δικαίωμα απονέμει αποκλειστικά δικαιώματα μόνον όσον αφορά την ιδιαίτερη έκφραση μιας ιδέας ή έννοιας και όχι την ίδια την έννοια ή την ιδέα.

37 Η RTE και η IPO υπενθυμίζουν ότι, ελλείψει εναρμονίσεως, το πεδίο εφαρμογής των διαφόρων εθνικών ρυθμίσεων περί του δικαιώματος του δημιουργού δεν μπορεί να ορισθεί παρά μόνον από τον νομοθέτη κάθε κράτους μέλους. Ο ορισμός αυτού του πεδίου εφαρμογής δεν μπορεί να τροποποιηθεί από μέτρο εφαρμογής του άρθρου 86 της Συνθήκης, αλλά μόνον από μια ειδική κοινοτική νομοθεσία.

38 Εξάλλου, όπως υποστηρίζει η RTE, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι το δικαίωμα για πρώτη εμπορική εκμετάλλευση έχει θεωρηθεί ως το ειδικό αντικείμενο όλων των δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας.

39 Η RTE υποστηρίζει ότι, σε αντίθεση προς την απόφαση του Πρωτοδικείου, ο κάτοχος δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας δεν υποχρεούται να αιτιολογήσει μια άρνηση χορηγήσεως άδειας εκμεταλλεύσεως. Η ITP προσθέτει ότι η εν λόγω κρίση του Πρωτοδικείου δεν στηρίζεται στη νομολογία του Δικαστηρίου και θίγει, λόγω της ασάφειας των χρησιμοποιουμένων κριτηρίων, τη νομική ασφάλεια των κατόχων του δικαιώματος του δημιουργού.

40 Σύμφωνα με την άποψη των RTE και IPO, η άρνηση του κατόχου του δικαιώματος να χορηγήσει άδεια εκμεταλλεύσεως ανάγεται στο ειδικό αντικείμενο του αποκλειστικού δικαιώματος. Η RTE φρονεί ότι τούτο θα συνιστούσε καταχρηστική εκμετάλλευση μόνον υπό εντελώς ιδιαίτερες περιστάσεις και η IPO προσθέτει ότι η χρήση ενός δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας δικαιολογείται εάν εμπίπτει στο ειδικό αντικείμενο του επιμάχου δικαιώματος.

41 Η IPO και η RTE επικρίνουν την προσέγγιση την οποία υιοθετούν το Πρωτοδικείου και η Επιτροπή στην υπόθεση αυτή και η οποία έγκειται στον περιορισμό του δικαιώματος του δημιουργού στον απλό συνδυασμό του δικαιώματος επί της απονομής της ιδιότητας του δημιουργού και του δικαιώματος λήψεως ανταμοιβής σε περίπτωση εκμεταλλεύσεως. Η IPO υποστηρίζει ότι η θεώρηση αυτή είναι αντίθετη όχι μόνον προς το δίκαιο των διαφόρων κρατών μελών, αλλά και προς τη Σύμβαση της Βέρνης, και θα συνεπαγόταν τη σημαντική μείωση της προστασίας που παρέχει το δικαίωμα του δημιουργού. Η ITP προσθέτει ότι η θεώρηση αυτή παρασιωπά το αποκλειστικό δικαίωμα αναπαραγωγής και διαχωρίζει την προστασία του ηθικού δικαιώματος από την προστασία του περιουσιακού δικαιώματος, πράγμα που θα είχε ως συνέπεια ότι οι προς ούς η μεταβίβαση του δικαιώματος του δημιουργού — όπως η ITP — δεν θα μπορούσαν να επικαλεστούν ένα τέτοιο ηθικό δικαίωμα, το οποίο είναι αναπαλλοτρίωτο, και, επομένως, δεν θα μπορούσαν να ασκήσουν το αποκλειστικό δικαίωμα αναπαραγωγής.

42 Η RTE υποστηρίζει ότι η ζήτηση των καταναλωτών δεν μπορεί να δικαιολογήσει την εφαρμογή του άρθρου 86 της Συνθήκης στην προκειμένη περίπτωση

και ότι μόνον ο εθνικός νομοθέτης μπορεί να δώσει λύση, όπως εξάλλου συνέβη στο Ηνωμένο Βασίλειο. Η ITP προσθέτει ότι η περίπτωση του κατόχου του δικαιώματος του δημιουργού, ο οποίος πωλεί ο ίδιος το προϊόν του που έχει κατασκευασθεί με βάση το προστατευόμενο υλικό και ο οποίος στερεί έτσι από τους καταναλωτές τη δυνατότητα να το εξεύρουν αλλού, είναι συνήθης.

43 Επιπλέον, η IPO υποστηρίζει ότι δεν υπάρχει τεκμήριο περί του ότι ο κάτοχος δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας κατέχει δεσπόζουσα θέση κατά την έννοια του άρθρου 86 (αποφάσεις της 18ης Φεβρουαρίου 1971 στην υπόθεση 40/70, Sirena, Συλλογή τόμος 1969-1971, σ. 681, και στην προαναφερθείσα υπόθεση Deutsche Grammophon). Με βάση ιδίως την απόφαση της 9ης Νοεμβρίου 1983, 322/81, Michelin κατά Επιτροπής (Συλλογή 1981, σ. 3461), η IPO ισχυρίζεται ότι η δεσπόζουσα θέση προϋποθέτει μια κατάσταση οικονομικής ισχύος και, επομένως, αμφισβητεί την ανάλυση στην οποία προέβη το Πρωτοδικείο, το οποίο έκρινε ότι οι αναιρεσείουσες κατείχαν δεσπόζουσα θέση για το λόγο και μόνον ότι ήταν κάτοχοι δικαιωμάτων του δημιουργού, χωρίς προηγουμένως να εξετάσει καθόλου την οικονομική ισχύ στην αγορά.

44 Η IPO προσάπτει στην Επιτροπή ότι ούτε εκείνη εφάρμοσε το βασιζόμενο στην οικονομική ισχύ κριτήριο περί δεσπόζουσας θέσεως, αλλά θεώρησε ότι οι αναιρεσείουσες και το BBC διέθεταν ένα εν τοις πράγμασι μονοπώλιο. Κατά την άποψη της IPO, η Επιτροπή θεωρεί ότι ένα τέτοιο μονοπώλιο μπορεί να προκύψει κάθε φορά που υπάρχει μια πρωτεύουσα και μια δευτερεύουσα αγορά και ένας τρίτος επιθυμεί να προμηθευθεί τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες της πρωτεύουσας αγοράς προκειμένου να ασκήσει μια εμπορική δραστηριότητα στη δευτερεύουσα αγορά. Κατά την άποψη της IPO, η Επιτροπή φρονεί ότι μια τέτοια πρόθεση δημιουργεί μια κατάσταση οικονομικής εξαρτήσεως, η οποία αποτελεί χαρακτηριστικό γνώρισμα της δεσπόζουσας θέσεως.

45 Η IPO επικρίνει τη θεώρηση αυτή, καθόσον η εν λόγω θεώρηση συνδέει τεχνητά την οικονομική εξάρτηση με την πρόθεση ενός τρίτου, ο οποίος έχει πάντοτε τη δυνατότητα να ασκήσει μια άλλη οικονομική δραστηριότητα. Η IPO θεωρεί την έννοια του «εν τοις πράγμασι μονοπωλίου» ως μια τεχνητή κατασκευή της Επιτροπής για τη δικαιολόγηση της εφαρμογής του δικαίου του ανταγωνισμού με σκοπό την τροποποίηση του ειδικού αντικειμένου του δικαιώματος του δημιουργού.

α) *Ως προς τη δεσπόζουσα θέση*

46 Όσον αφορά τη δεσπόζουσα θέση, πρέπει κατ' αρχάς να υπομνησθεί ότι η απλή κατοχή δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας δεν μπορεί να απονείμει μια τέτοια θέση.

47 Ωστόσο, οι αυτούσιες πληροφορίες που συνίστανται στην ένδειξη του καναλιού, της ημέρας, της ώρας μεταδόσεως και του τίτλου των εκπομπών απορρέουν κατ' ανάγκη από τη δραστηριότητα προγραμματισμού των εκπομπών των τηλεοπτικών σταθμών, οι οποίοι αποτελούν επομένως τη μοναδική πηγή των πληροφοριών αυτών για μια επιχείρηση όπως η Magill, η οποία επιθυμεί να τις δημοσιεύσει συνοδευόμενες από σχόλια ή εικόνες. Αναπόφευκτα, οι έλκουσες δικαιώματα από την ITV εταιρίες RTE και ITP, διαθέτουν, από κοινού με το BBC, ένα εν τοις πράγμασι μονοπώλιο επί των πληροφοριών που χρησιμεύουν για την κατάρτιση των προγραμμάτων των τηλεοπτικών εκπομπών των οποίων γίνεται λήψη από τα περισσότερα νοικοκυριά στην Ιρλανδία και από το 30 έως 40 % των νοικοκυριών στη Βόρεια Ιρλανδία. Οι αναιρεσείουσες έχουν έτσι την εξουσία να εμποδίζουν την ύπαρξη πραγματικού ανταγωνισμού στην αγορά των εβδομαδιαίων τηλεοπτικών οδηγών, οπότε ορθώς το Πρωτοδικείο επικύρωσε την εκτίμηση της Επιτροπής η οποία είχε κρίνει ότι οι εν λόγω εταιρίες κατείχαν δεσπόζουσα θέση (βλ. την προαναφερθείσα απόφαση Michelin κατά Επιτροπής, σκέψη 30).

β) *Ως προς την καταχρηστική εκμετάλλευση*

48 Όσον αφορά την καταχρηστική εκμετάλλευση, πρέπει να τονισθεί ότι η επιχειρηματολογία των αναιρεσειουσών και της IPO κακώς βασίζεται στο αξίωμα ότι, εφόσον η συμπεριφορά μιας επιχειρήσεως που κατέχει δεσπόζουσα θέση εμπίπτει στην άσκηση ενός δικαιώματος που χαρακτηρίζεται από το εθνικό δίκαιο ως «δικαίωμα του δημιουργού», η συμπεριφορά αυτή εκφεύγει από κάθε εκτίμηση υπό το φως του άρθρου 86 της Συνθήκης.

49 Είναι βέβαια ορθό ότι, ελλείψει ενοποιήσεως στο πλαίσιο της Κοινότητας ή προσεγγίσεως των νομοθεσιών, ο καθορισμός των προϋποθέσεων και του τρόπου προστασίας ενός δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας εμπίπτει στην εθνική νομοθεσία και ότι το αποκλειστικό δικαίωμα αναπαραγωγής συγκαταλέγεται στα προνόμια του δημιουργού, με αποτέλεσμα η άρνηση χορηγήσεως τέτοιας άδειας, έστω και εάν προέρχεται από επιχείρηση κατέχουσα δεσπόζουσα θέση, να μη συνιστά, αυτή καθεαυτή, καταχρηστική εκμετάλλευση της εν λόγω θέσεως (προαναφερθείσα απόφαση Volvo, σκέψεις 7 και 8).

50 Ωστόσο, όπως προκύπτει από την απόφαση αυτή (σκέψη 9), η εκ μέρους του δικαιούχου άσκηση του αποκλειστικού δικαιώματος μπορεί, υπό εξαιρετικές περιστάσεις, να συνεπάγεται καταχρηστική συμπεριφορά.

51 Εν προκειμένω, η συμπεριφορά που προσάπτεται στις αναιρεσείουσες είναι ότι επικαλέστηκαν το δικαίωμα του δημιουργού που τους απονέμει η εθνική νομοθεσία για να εμποδίσουν τη Magill — ή οποιαδήποτε άλλη επιχείρηση που έχει τους ίδιους σκοπούς — να δημοσιεύει σε εβδομαδιαία βάση πληροφορίες (το κανάλι, την ημέρα, την ώρα μεταδόσεως και τον τίτλο των εκπομπών), συνοδευόμενες από σχόλια και εικόνες, οι οποίες προέρχονται από πηγή ανεξάρτητη από τις αναιρεσείουσες.

52 Στα στοιχεία που οδήγησαν το Πρωτοδικείο να χαρακτηρίσει την εν λόγω συμπεριφορά ως καταχρηστική συγκαταλέγεται, πρώτον, ότι δεν υπήρχε, σύμφωνα με τις διαπιστώσεις του Πρωτοδικείου, κανένα πραγματικό ή εν δυνάμει υποκατάστατο ενός εβδομαδιαίου τηλεοπτικού οδηγού παρέχοντος πληροφορίες για τα προγράμματα της προσεχούς εβδομάδας. Συναφώς, το Πρωτοδικείο επικύρωσε τη διαπίστωση της Επιτροπής, ότι δηλαδή ο πλήρης κατάλογος των προγραμμάτων για περίοδο 24 ωρών, και 48 ωρών το Σαββατοκύριακο ή την παραμονή των αργιών, που δημοσιεύεται σε ορισμένες καθημερινές και κυριακάτικες εφημερίδες, καθώς και οι αφιερωμένες στην τηλεόραση στήλες ορισμένων περιοδικών, που περιέχουν, εξάλλου, τα «επίκεντρα» των προγραμμάτων της εβδομάδας, μπορούν σε περιορισμένο μόνο βαθμό να υποκαταστήσουν την εκ των προτέρων πληροφόρηση των τηλεθεατών για το σύνολο των εβδομαδιαίων προγραμμάτων. Μόνον ένας εβδομαδιαίος τηλεοπτικός οδηγός που περιέχει ολόκληρο το πρόγραμμα της προσεχούς εβδομάδας επιτρέπει στους χρήστες να λαμβάνουν εκ των προτέρων γνώση των εκπομπών που επιθυμούν να παρακολουθήσουν και, ενδεχομένως, να προγραμματίζουν αναλόγως τις δραστηριότητες της εβδομάδας κατά τον ελεύθερο χρόνο τους. Επιπλέον, το Πρωτοδικείο διαπίστωσε την ύπαρξη, εν δυνάμει, μιας ειδικής,

μόνιμης και σταθερής ζητήσεως εκ μέρους των καταναλωτών (βλ. απόφαση RTE, σκέψη 62, και απόφαση ITP, σκέψη 48).

53 Έτσι, οι αναιρεσείουσες — οι οποίες αποτελούσαν αναπόφευκτα τις μόνες πηγές των αυτούσιων πληροφοριών για τα προγράμματα που αποτελούν την απαραίτητη πρώτη ύλη για τη δημιουργία ενός εβδομαδιαίου τηλεοπτικού οδηγού — δεν άφηναν στον τηλεθεατή που ήθελε να πληροφορηθεί το περιεχόμενο των προγραμμάτων της προσεχούς εβδομάδας άλλη δυνατότητα παρά μόνο να αγοράζει τους εβδομαδιαίους οδηγούς κάθε καναλιού και να εξάγει ο ίδιος τα στοιχεία που είναι χρήσιμα για να προβαίνει σε συγκρίσεις.

54 Επομένως, η άρνηση των αναιρεσειουσών να χορηγήσουν αυτούσιες πληροφορίες, κατ' επίκληση των εθνικών διατάξεων περί του δικαιώματος του δημιουργού, εμπόδισε την εμφάνιση ενός νέου προϊόντος, ενός πλήρους εβδομαδιαίου οδηγού τηλεοπτικών προγραμμάτων, τον οποίο οι αναιρεσείουσες δεν προσέφεραν και για τον οποίο υπήρχε εν δυνάμει ζήτηση εκ μέρους των καταναλωτών, γεγονός που συνιστά καταχρηστική εκμετάλλευση σύμφωνα με το άρθρο 86, δεύτερο εδάφιο, στοιχείο β', της Συνθήκης.

55 Δεύτερον, η άρνηση αυτή δεν εδικαιολογείτο ούτε από τη δραστηριότητα της μεταδόσεως ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών προγραμμάτων ούτε από εκείνη της εκδόσεως τηλεοπτικών περιοδικών (απόφαση RTE, σκέψη 73, και απόφαση ITP, σκέψη 58).

56 Τέλος, όπως επίσης διαπίστωσε το Πρωτοδικείο, με τη συμπεριφορά τους, οι αναιρεσείουσες διατήρησαν μια παράγωγη αγορά, εκείνη των εβδομαδιαίων τηλεοπτικών οδηγών, αποκλείοντας οποιονδήποτε ανταγωνισμό στην αγορά αυτή (βλ. απόφαση της 6ης Μαρτίου 1974, 6/73 και 7/73, Commercial Solvents κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1974, σ. 113, σκέψη 25), δεδομένου ότι αρνούνταν την πρόσβαση στις αυτούσιες πληροφορίες που αποτελούν την αναγκαία πρώτη ύλη για τη δημιουργία ενός τέτοιου οδηγού.

57 Ενόψει όλων αυτών των περιστάσεων, το Πρωτοδικείο δεν υπέπεσε σε νομικό σφάλμα, χαρακτηρίζοντας τη συμπεριφορά των αναιρεσειουσών ως καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσεως κατά την έννοια του άρθρου 86 της Συνθήκης.

58 Επομένως, ο λόγος που βασίζεται στην παρερμηνεία από το Πρωτοδικείο της έννοιας της καταχρηστικής εκμεταλλεύσεως δεσπόζουσας θέσεως πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος, χωρίς να απαιτείται η εξέταση της αιτιολογίας των προσβαλλομένων αποφάσεων κατά το μέτρο που στηρίζεται στο άρθρο 36 της Συνθήκης.

Ως προς τον επηρεασμό του εμπορίου μεταξύ των κρατών μελών (δεύτερος λόγος αναιρέσεως C-241/91 P)

59 Όσον αφορά τον επηρεασμό του εμπορίου μεταξύ των κρατών μελών, το Πρωτοδικείο, αφού υπενθύμισε τη νομολογία του Δικαστηρίου (απόφαση RTE, σκέψη 76), διαπίστωσε (σκέψη 77) ότι «η βαλλόμενη συμπεριφορά μετέβαλε τη δομή του ανταγωνισμού στην αγορά των τηλεοπτικών οδηγών στην Ιρλανδία και τη Βόρεια Ιρλανδία, τούτο δε επηρέασε το ρεύμα των εν δυνάμει εμπορικών συναλλαγών μεταξύ της Ιρλανδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου».

60 Προς αιτιολόγηση του συμπεράσματος αυτού, το Πρωτοδικείο ανέφερε την επίδραση που ασκούσε η άρνηση της αναιρεσείουσας να επιτρέψει στους τρίτους τη δημοσίευση των προγραμμάτων της επί της δομής του ανταγωνισμού στο έδαφος της Ιρλανδίας και της Βόρειας Ιρλανδίας. Η αναιρεσείουσα απέκλεισε οποιονδήποτε εν δυνάμει ανταγωνισμό στην εν λόγω αγορά, «με αποτέλεσμα τη διατήρηση της στεγανοποιήσεως των αγορών της Ιρλανδίας και της Βόρειας Ιρλανδίας». Το Πρωτοδικείο επισήμανε ότι η αισθητή επίδραση της επικρινόμενης πολιτικής επί των εν δυνάμει ρευμάτων των εμπορικών συναλλαγών μεταξύ της Ιρλανδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου καταδεικνυόταν από την ύπαρξη ζητήσεως ειδικά για ένα γενικό τηλεοπτικό περιοδικό. Το Πρωτοδικείο προσέθεσε ότι «η οικεία γεωγραφική περιοχή, εντός της οποίας έχει ήδη εγκαθιδρυθεί ενιαία αγορά υπηρεσιών τηλοψίας, αποτελεί επίσης μια ενιαία αγορά όσον αφορά την πληροφόρηση επί των τηλεοπτικών προγραμμάτων, λαμβανομένης ιδίως υπόψη της μεγάλης ευκολίας που συνεπάγεται για τις συναλλαγές η ύπαρξη κοινής γλώσσας» (σκέψη 77).

61 Η RTE υπενθυμίζει ότι το κοινοτικό δίκαιο του ανταγωνισμού δεν σκοπεί στην αντιμετώπιση καταστάσεων που είναι καθαρά εσωτερικές ενός κράτους μέλους και αμφισβητεί τη διαπίστωση του Πρωτοδικείου ότι στην πραγματικότητα διατήρησε «τη στεγανοποίηση των αγορών της Ιρλανδίας και της Βόρειας Ιρλανδίας». Συγκεκριμένα, η RTE υποστηρίζει ότι ακολούθησε μία και την αυτή πολιτική σχετικά με την προμήθεια των εβδομαδιαίων προγραμμάτων εκπομπών και τη χορήγηση αδειών εκμεταλλεύσεως, χωρίς να λαμβάνει υπόψη τον τόπο εγκαταστάσεως των ενδιαφερομένων επιχειρήσεων. Η RTE ισχυρίζεται ότι ουδέποτε εμπόδισε τις εξαγωγές και τις εισαγωγές τηλεοπτικών οδηγών.

62 Η RTE υπενθυμίζει επίσης τα ακόλουθα στοιχεία, που επιβεβαιώνονται από τις διαπιστώσεις της Επιτροπής και του Πρωτοδικείου:

i) λήψη των προγραμμάτων της RTE γίνεται, εκτός του εδάφους της Ιρλανδίας, σε ένα μόνο τμήμα της Βόρειας Ιρλανδίας, το οποίο αντιστοιχεί σε λιγότερο από το 1,6 % της τηλεοπτικής αγοράς στο Ηνωμένο Βασίλειο και σε λιγότερο από 0,3 % της κοινοτικής αγοράς·

ii) σύμφωνα με τις διαπιστώσεις του High Court της Ιρλανδίας, η λήψη του σήματος της RTE γινόταν από το 30 έως 40 % του πληθυσμού της Βόρειας Ιρλανδίας·

iii) οι πωλήσεις των τηλεοπτικών οδηγών της RTE στο Ηνωμένο Βασίλειο αντιστοιχούν σε λιγότερο από 5 % των πωλήσεων στην Ιρλανδία.

63 Η RTE προσθέτει ότι δεν έχει προγράμματα ούτε διαφημίσεις που απευθύνονται στη Βόρεια Ιρλανδία ή εκπέμπονται προς αυτήν. Η δυνατότητα λήψεως των προγραμμάτων της από περίπου 100 000 νοικοκυριά στη Βόρεια Ιρλανδία οφείλεται αποκλειστικά σε «overspill»· η RTE πωλεί στο έδαφος αυτό 5 000 αντίτυπα του τηλεοπτικού οδηγού της.

64 Τα στοιχεία αυτά αποδεικνύουν, σύμφωνα με τη RTE, ότι οι διασυνοριακές πωλήσεις των εβδομαδιαίων οδηγών που περιέχουν τα προγράμματα εκπομπών της έχουν δευτερεύουσα σημασία.

65 Επιπλέον, κατόπιν της νέας πολιτικής χορηγήσεως αδειών εκμεταλλεύσεως που εφαρμόζει η RTE, έχουν διαπιστωθεί τα ακόλουθα:

i) οι πωλήσεις εντός της Ιρλανδίας των προερχομένων από το Ηνωμένο Βασίλειο περιοδικών Radio Times και TV Times μειώθηκαν·

ii) οι πωλήσεις εντός της Βόρειας Ιρλανδίας του περιοδικού RTE Guide, που προέρχεται από την Ιρλανδία, δεν αυξήθηκαν· γενικώς, η ένταξη των προγραμμάτων των εκπομπών της RTE σε έναν γενικό οδηγό δεν επηρεάζει τις πωλήσεις του οδηγού αυτού στη Βόρεια Ιρλανδία·

iii) κανένας άλλος εκδότης δεν έκανε χρήση της νέας δυνατότητας εκδόσεως γενικών εβδομαδιαίων τηλεοπτικών οδηγών οι οποίοι περιέχουν και τα προγράμματα των εκπομπών της RTE και πωλήσεώς τους πέραν των συνόρων.

66 Από τα πληροφοριακά αυτά στοιχεία η RTE συνάγει ότι η πολιτική της σχετικά με τη χορήγηση αδειών εκμεταλλεύσεως, η οποία επικρίθηκε από την Επιτροπή, είτε δεν επηρέαζε καθόλου τις συναλλαγές μεταξύ της Ιρλανδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου είτε ασκούσε ασήμαντη επιρροή στις συναλλαγές αυτές. Ωστόσο, η RTE φρονεί ότι η Επιτροπή οφείλει να αποδείξει τον αισθητό επηρεασμό του εμπορίου μεταξύ των κρατών μελών (απόφαση της 14ης Φεβρουαρίου 1978, 27/76, United Brands κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1978, σ. 75), γεγονός που όμως δεν έλαβε υπόψη το Πρωτοδικείο. Η RTE διαπιστώνει ότι τα επιχειρήματα της Επιτροπής ως προς το ζήτημα αυτό δεν αναφέρονται παρά μόνο στις πωλήσεις εντός της Μεγάλης Βρετανίας στην ITP και το BBC.

67 Πρέπει κατ' αρχάς να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η αίτηση αναιρέσεως δεν μπορεί, δυνάμει του άρθρου 168 Α της Συνθήκης και του άρθρου 51 του Οργανισμού του Δικαστηρίου, να στηρίζεται παρά μόνον σε λόγους σχετικούς με την παράβαση νομικών κανόνων, ενώ αποκλείεται οποιαδήποτε εκτίμηση πραγματικών περιστατικών (απόφαση της 2ας Μαρτίου 1994, C-53/92 P, Hilti κατά Επιτροπής, Συλλογή 1992, σ. I-667, σκέψη 10). Επομένως, τα επιχειρήματα που προβάλλει η RTE πρέπει να απορριφθούν, στο μέτρο που αποβλέπουν στην αμφισβήτηση της ορθότητας της εκτιμήσεως των πραγματικών περιστατικών στην οποία προέβη το Πρωτοδικείο.

68 Παρ' όλ' αυτά, η προϋπόθεση του επηρεασμού του εμπορίου μεταξύ των κρατών μελών αποτελεί νομικό ζήτημα το οποίο υπόκειται, επομένως, στον έλεγχο του Δικαστηρίου.

69 Για να συντρέχει η προϋπόθεση του επηρεασμού του εμπορίου μεταξύ των κρατών μελών, δεν χρειάζεται η προσαπτόμενη συμπεριφορά να έχει πράγματι επηρεάσει αισθητά το εν λόγω εμπόριο. Αρκεί να αποδειχθεί ότι η συμπεριφορά αυτή είναι ικανή να παραγάγει το αποτέλεσμα αυτό (προαναφερθείσα απόφαση Michelin κατά Επιτροπής, σκέψη 104, και απόφαση της 23ης Απριλίου 1991, C-41/90, Höfner και Elser, Συλλογή 1991, σ. I-1979, σκέψη 32).

70 Εν προκειμένω, το Πρωτοδικείο διαπίστωσε ότι η αναιρεσείουσα απέκλεισε οποιονδήποτε εν δυνάμει ανταγωνιστή εντός της γεωγραφικής αγοράς που αποτελείται από ένα κράτος μέλος και από τμήμα άλλου κράτους μέλους, δηλαδή από την Ιρλανδία και τη Βόρεια Ιρλανδία, και επομένως τροποποίησε τη δομή του ανταγωνισμού στην αγορά αυτή, γεγονός που επηρέασε το ρεύμα των εν δυνάμει εμπορικών συναλλαγών μεταξύ της Ιρλανδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου. Το Πρωτοδικείο ορθώς συνήγαγε το συμπέρασμα ότι η προϋπόθεση του επηρεασμού του εμπορίου μεταξύ των κρατών μελών συνέτρεχε.

71 Επομένως, ο λόγος που αφορά την παρερμηνεία από το Πρωτοδικείο της έννοιας του επηρεασμού του εμπορίου μεταξύ των κρατών μελών πρέπει να απορριφθεί.

Ως προς τη Σύμβαση της Βέρνης (τρίτος λόγος αναιρέσεως C-241/91 P)

72 Όσον αφορά τη Σύμβαση της Βέρνης (στο εξής: σύμβαση), η RTE υποστήριξε ενώπιον του Πρωτοδικείου ότι το άρθρο 9, παράγραφος 1, αυτής καθιέρωνε το αποκλειστικό δικαίωμα αναπαραγωγής και ότι η παράγραφος 2 παρείχε στα συμβαλλόμενα κράτη τη δυνατότητα να επιτρέπουν την αναπαραγωγή μόνον σε ορισμένες ειδικές περιπτώσεις, υπό την προϋπόθεση ότι η εν λόγω αναπαραγωγή δεν αντίκειται στην κανονική εκμετάλλευση του έργου και δεν παραβλάπτει αδικαιολόγητα τα νόμιμα συμφέροντα του δημιουργού. Η RTE κατέληξε στο ότι το άρθρο 2 της προσβαλλόμενης αποφάσεως της Επιτροπής ήταν ασυμβίβαστο με τη σύμβαση, καθόσον έθιγε την κανονική εκμετάλλευση του δικαιώματός της του δημιουργού και έβλαπτε σοβαρά τα νόμιμα συμφέροντά της (απόφαση RTE, σκέψη 100).

73 Απαντώντας στα επιχειρήματα αυτά, το Πρωτοδικείο εξέτασε το ζήτημα της δυνατότητας εφαρμογής της συμβάσεως. Κατ' αρχάς διαπίστωσε ότι η Κοινότητα δεν ήταν συμβαλλόμενο μέρος. Αφού υπενθύμισε το άρθρο 234 της Συνθήκης ΕΟΚ και τη νομολογία του Δικαστηρίου (απόφαση RTE, σκέψη 102), το Πρωτοδικείο τόνισε ότι «στην υπό εξέταση περίπτωση, που αφορά την Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο, το άρθρο 234 της Συνθήκης εφαρμόζεται, δυνάμει του άρθρου 5 της Πράξεως Προσχωρήσεως, επί των συμβάσεων που συνήφθησαν προ της (...) 1ης Ιανουαρίου 1973». Το Πρωτοδικείο κατέληξε στο ότι, «στις ενδοκοινοτικές σχέσεις, οι διατάξεις της Συμβάσεως της Βέρνης, που επικυρώθηκε από την Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο προ της 1ης Ιανουαρίου 1973, δεν μπορούν να θίξουν την εφαρμογή των διατάξεων της Συνθήκης (...). Το επιχείρημα σύμφωνα με το οποίο το άρθρο 2 (...) της αποφάσεως είναι αντίθετο προς το άρθρο 9, παράγραφος 1, της Συμβάσεως της Βέρνης πρέπει, ως εκ τούτου, να απορριφθεί, χωρίς να είναι καν απαραίτητο να εξετασθεί κατ' ουσίαν». Όσον αφορά τη δεύτερη παράγραφο του άρθρου 9, το Πρωτοδικείο παρατήρησε «ότι η εν λόγω παράγραφος θεσπίστηκε με την Πράξη των Παρισίων του 1971, στην οποία το Ηνωμένο Βασίλειο αποτελεί συμβαλλόμενο μέρος από τις 2 Ιανουαρίου 1990 και η οποία δεν έχει επικυρωθεί από την Ιρλανδία». Το Πρωτοδικείο υπενθύμισε ότι μια σύμβαση που έχει επικυρωθεί μετά την προσχώρηση και χωρίς τους τύπους του άρθρου 236 της Συνθήκης ΕΟΚ δεν μπορεί να θίξει την εφαρμογή των διατάξεων της Συνθήκης (απόφαση RTE, σκέψη 103).

74 Κατά συνέπεια, το Πρωτοδικείο απέρριψε ως αβάσιμο τον λόγο που στηριζόταν στην παραβίαση της συμβάσεως (απόφαση RTE, σκέψη 104).

75 Η RTE ισχυρίζεται ότι το άρθρο 9, παράγραφος 2, της συμβάσεως, όπως τροποποιήθηκε στο Παρίσι το 1971, επιτρέπει την προσβολή του αποκλειστικού δικαιώματος αναπαραγωγής των δημιουργών μόνο διά της νομοθετικής οδού, σε ειδικές περιπτώσεις, οσάκις η αναπαραγωγή αυτή δεν θίγει την κανονική εκμετάλλευση του έργου και δεν παραβλάπτει αδικαιολόγητα τα νόμιμα συμφέροντα του δημιουργού.

76 Κατά την άποψη της RTE, η σύμβαση δεν ορίζει τι προστατεύει, αλλά αποκλείει μόνον τα «διάφορα γεγονότα τα οποία έχουν χαρακτήρα απλών δημοσιογραφικών πληροφοριών» (άρθρο 2, παράγραφος 8), εξαίρεση που πρέπει να ερμηνεύεται στενά. Επομένως, ο ορισμός του πεδίου εφαρμογής της συμβάσεως στο εθνικό επίπεδο αποτελεί έργο του νομοθέτη και των εθνικών δικαστηρίων.

77 Η RTE υποστηρίζει ότι η υποχρέωση που επιβάλλει η απόφαση της Επιτροπής δεν προβλέφθηκε από νομοθεσία της οποίας η διατύπωση είναι αρκούντως σαφής για τον ορισμό των περιστάσεων και των προϋποθέσεων υπό τις οποίες θα επιτρεπόταν η αναπαραγωγή. Η ίδια η απόφαση δεν μπορεί να θεωρηθεί ως «νομοθεσία». Η εφαρμογή του δικαίου του ανταγωνισμού δεν πληροί τις προϋποθέσεις του άρθρου 9, παράγραφος 2. Ο κάτοχος του δικαιώματος του δημιουργού πρέπει να έχει τη δυνατότητα να γνωρίζει, βάσει ρητής νομοθεσίας, εάν μπορεί ή όχι να υποχρεωθεί να χορηγήσει υποχρεωτικές άδειες. Μια διάταξη όπως αυτή του άρθρου 86 της Συνθήκης, η οποία περιορίζεται στην πρόβλεψη μιας γενικής υποχρεώσεως και η οποία πρέπει να διευκρινίζεται και να προσαρμόζεται σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση, δεν πληροί τις προϋποθέσεις που επιβάλλει το άρθρο 9, παράγραφος 2, της συμβάσεως. Μόνο μια κοινοτική νομοθεσία θα μπορούσε να παράσχει κατάλληλο νομοθετικό έρεισμα.

78 Η RTE υποστηρίζει ότι η σύμβαση συγκαταλέγεται στους κανόνες δικαίου σχετικά με την εφαρμογή της Συνθήκης, κατά την έννοια του άρθρου 173 της Συνθήκης ΕΟΚ. Προς στήριξη της απόψεως αυτής, η RTE παραπέμπει σε πολυάριθμες δηλώσεις της Επιτροπής, από τις οποίες προκύπτει ότι η σύμβαση τυγχάνει ευρείας διεθνούς αποδοχής (βλ. το προοίμιο της προτάσεως αποφάσεως του Συμβουλίου περί της προσχωρήσεως των κρατών μελών στη Σύμβαση της Βέρνης για την προστασία των λογοτεχνικών και καλλιτεχνικών έργων στην Πράξη των Παρισίων της 24ης Ιουλίου 1971 και στη Διεθνή Σύμβαση της Ρώμης για τα δικαιώματα των καλλιτεχνών, ερμηνευτών ή εκτελεστών, των παραγωγών φωνογραφημάτων και των οργανισμών ραδιοφωνίας, της 26ης Οκτωβρίου 1961, ΕΕ 1991 C 24, σ. 5). Η RTE υποστηρίζει ότι η Επιτροπή

θεωρούσε πάντοτε ότι η σύμβαση αυτή ορίζει ένα ελάχιστο επίπεδο προστασίας. Η RTE παραπέμπει στην πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου, περί της νομικής προστασίας των προγραμμάτων ηλεκτρονικών υπολογιστών (ΕΕ 1989, C 91, σ. 4, συγκεκριμένα σ. 8 και 10), και στην οδηγία 91/250/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 14ης Μαΐου 1991, περί της νομικής προστασίας των προγραμμάτων ηλεκτρονικών υπολογισμών (ΕΕ L 122, σ. 42). Το άρθρο 1α της τροποποιημένης προτάσεως αποφάσεως του Συμβουλίου περί της προσχωρήσεως των κρατών μελών στη Σύμβαση της Βέρνης για την προστασία των λογοτεχνικών και καλλιτεχνικών έργων στην Πράξη των Παρισίων της 24ης Ιουλίου 1971 και στη Διεθνή Σύμβαση της Ρώμης για τα δικαιώματα των καλλιτεχνών, ερμηνευτών ή εκτελεστών, των παραγωγών φωνογραφημάτων και των οργανισμών ραδιοφωνίας, της 26ης Οκτωβρίου 1961 (ΕΕ 1992, C 57, σ. 13) έχει διατυπωθεί από την Επιτροπή ως εξής: «Κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων της σε θέματα δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικών δικαιωμάτων, η Κοινότητα εμπνέεται από τις αρχές και συμμορφώνεται προς τις διατάξεις της Συμβάσεως της Βέρνης (...)» Η πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου περί νομικής προστασίας των βάσεων δεδομένων, η οποία υιοθετήθηκε στις 29 Ιανουαρίου 1992, συνιστά νομοθετικό έρεισμα για την επιβολή υποχρεωτικών αδειών εκμεταλλεύσεως. Η RTE διαπιστώνει ότι η Κοινότητα τηρεί τη σύμβαση σε όλους τους τομείς εκτός του δικαίου του ανταγωνισμού.

79 Η RTE φρονεί επομένως ότι, μολονότι η Κοινότητα δεν είναι συμβαλλόμενο μέρος στη σύμβαση, οι κανόνες της εν λόγω συμβάσεως πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στο πλαίσιο του κοινοτικού δικαίου (αποφάσεις της 14ης Μαΐου 1974, 4/73, Nold κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1974, σ. 277, και της 21ης Σεπτεμβρίου 1989, 46/87 και 227/88, Hoechst κατά Επιτροπής, Συλλογή 1989, σ. 2859).

80 Η RTE ισχυρίζεται ότι η Κοινότητα δεν μπορεί, αφενός, να υποχρεώσει τα κράτη μέλη να προσχωρούν και να συμμορφώνονται προς τη σύμβαση και, αφετέρου, να λαμβάνει μέτρα που είναι ασυμβίβαστα προς αυτήν.

81 Τέλος, η RTE φρονεί ότι η εξέταση του περιεχομένου των άρθρων 234 και 236 θα ήταν κρίσιμη μόνον εάν είχε αποδειχθεί ότι υποχρεώσεις που απορρέουν από τη σύμβαση συγκρούονταν με ορισμένες διατάξεις της Συνθήκης ΕΟΚ.

82 Η ΙΡΟ συμμερίζεται την άποψη αυτή και ισχυρίζεται ότι η εναρμόνιση των εθνικών δικαίων πνευματικής ιδιοκτησίας δεν μπορεί να υλοποιηθεί παρά μόνον με νομοθετικά μέσα, δηλαδή με πράξη του Συμβουλίου που θα εκδοθεί σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπει το άρθρο 100 Α ή το άρθρο 235 της Συνθήκης ΕΟΚ. Μια ατομική απόφαση της Επιτροπής στηριζόμενη στο δίκαιο του ανταγωνισμού δεν αποτελεί το κατάλληλο μέσο για την επίλυση του προβλήματος αυτού.

83 Πρέπει κατ' αρχάς να τονισθεί, όπως επισήμανε το Πρωτοδικείο, ότι η Κοινότητα δεν είναι συμβαλλόμενο μέρος στη σύμβαση για την προστασία των λογοτεχνικών και καλλιτεχνικών έργων.

84 Επιπλέον, όσον αφορά το Ηνωμένο Βασίλειο και την Ιρλανδία, είναι αληθές ότι τα εν λόγω κράτη ήταν ήδη συμβαλλόμενα μέρη στη σύμβαση αυτή κατά την ημερομηνία της προσχωρήσεώς τους στην Κοινότητα και ότι, επομένως, σύμφωνα με το άρθρο 5 της Πράξεως Προσχωρήσεως, το άρθρο 234 της Συνθήκης έχει εφαρμογή στην εν λόγω σύμβαση. Ωστόσο, κατά πάγια νομολογία, εφόσον, όπως στην παρούσα υπόθεση, δεν διακυβεύονται τα δικαιώματα τρίτων χωρών, δεν μπορεί να γίνεται επίκληση, στις ενδοκοινοτικές σχέσεις, των διατάξεων μιας συμβάσεως που έχει συναφθεί πριν από την έναρξη ισχύος της συνθήκης ή, ενδεχομένως, πριν από την προσχώρηση ενός κράτους μέλους (βλ. ιδίως την απόφαση της 22ας Σεπτεμβρίου 1988, 286/86, Deserbais, Συλλογή 1988, σ. 4907, σκέψη 18).

85 Τέλος, η Πράξη των Παρισίων, η οποία τροποποίησε το άρθρο 9, παράγραφοι 1 και 2, της εν λόγω συμβάσεως, και την οποία επικαλείται η RTE, επικυρώθηκε από το Ηνωμένο Βασίλειο μετά την προσχώρησή του στην Κοινότητα και δεν έχει ακόμη επικυρωθεί από την Ιρλανδία.

86 Ορθώς, επομένως, το Πρωτοδικείο τόνισε ότι δεν μπορούσε να γίνει επίκληση του άρθρου αυτού για τον περιορισμό της αρμοδιότητας που παρέχει στην Κοινότητα η Συνθήκη ΕΟΚ, δεδομένου ότι αυτή δεν μπορούσε να αναθεωρείται παρά μόνον σύμφωνα με τη διαδικασία του άρθρου 236.

87 Επομένως, ο λόγος που στηρίζεται στην παραβίαση από το Πρωτοδικείο της συμβάσεως πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος.

Ως προς τις εξουσίες που απονέμει στην Επιτροπή το άρθρο 3 του κανονισμού 17 (δεύτερος λόγος αναιρέσεως C-242/91 P)

88 Με το πρώτο σκέλος του δεύτερου λόγου αναιρέσεως που προβάλλει, η ITP ισχυρίζεται ότι το Πρωτοδικείο παρέβη το άρθρο 3 του κανονισμού 17, καθόσον αποφάνθηκε ότι η διάταξη αυτή παρείχε στην Επιτροπή τη δυνατότητα να επιβάλει τη χορήγηση υποχρεωτικών αδειών τις οποίες διαχειρίζεται η ίδια και οι οποίες αφορούν δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας απορρέοντα από τις νομοθεσίες των κρατών μελών. Στηριζόμενη στην απόφαση της 14ης Σεπτεμβρίου 1982, 144/81, Keurkoop (Συλλογή 1982, σ. 2853), η ITP ισχυρίζεται ότι μόνον τα Κοινοβούλια της Ιρλανδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου μπορούν να καταργήσουν ή να αντικαταστήσουν το δικαίωμα του δημιουργού που έχουν απονείμει.

89 Το δεύτερο σκέλος αυτού του λόγου αναιρέσεως αφορά την παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας, κατά το μέτρο που το Πρωτοδικείο έκρινε ότι η απόφαση της Επιτροπής δεν είχε παραβιάσει την αρχή αυτή (απόφαση ITP, σκέψεις 78 έως 81). Η ITP υποστηρίζει ότι το Πρωτοδικείο θα έπρεπε να είχε λάβει υπόψη τα ακόλουθα στοιχεία: η απόφαση της Επιτροπής κατάργησε όχι μόνον το αποκλειστικό δικαίωμα της ITP για αναπαραγωγή, αλλά και το δικαίωμά της για πρώτη εμπορική εκμετάλλευση, το οποίο είναι ιδιαίτερα σημαντικό εν προκειμένω, δεδομένου ότι η διάρκεια της χρήσιμης ζωής του προϊόντος είναι δέκα ημέρες. Ουδεμία αμοιβαιότητα υπάρχει μεταξύ της ITP και των ανταγωνιστών (εκτός του BBC και της RTE), στους οποίους της επιβλήθηκε η υποχρέωση να χορηγήσει άδειες. Ορισμένοι από τους ανταγωνιστές αυτούς, ιδίως οι εφημερίδες εθνικής κυκλοφορίας, πραγματοποιούν κύκλο εργασιών και κέρδη κατά πολύ υψηλότερα αυτών της ITP. Τα δικαιώματά τους του δημιουργού έχουν μια ορισμένη οικονομική αξία και προστατεύονται από την αναπαραγωγή.

90 Πρέπει να τονισθεί ότι η εφαρμογή του άρθρου 3 του κανονισμού 17 πρέπει να γίνεται σε συνάρτηση προς τη φύση της διαπιστωθείσας παραβάσεως, μπορεί δε να συνεπάγεται τόσο την επιβολή υποχρεώσεως αναλήψεως ορισμένων

ενεργειών παρανόμως παραλειπομένων, όσο και την απαγόρευση εξακολουθήσεως ορισμένων δραστηριοτήτων, πρακτικών ή καταστάσεων που αντίκεινται στη Συνθήκη (προαναφερθείσα απόφαση Commercial Solvents κατά Επιτροπής, σκέψη 45).

91 Εν προκειμένω, η Επιτροπή, αφού διαπίστωσε ότι η άρνηση παροχής σε επιχειρήσεις όπως η Magill των αυτούσιων πληροφοριών που περιέχονται στα προγράμματα τηλεοπτικών εκπομπών συνιστούσε καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσεως, μπορούσε, δυνάμει του άρθρου αυτού και προκειμένου να διασφαλίσει την πρακτική αποτελεσματικότητα της αποφάσεώς της, να υποχρεώσει τις προσφεύγουσες να παρέχουν τις εν λόγω πληροφορίες. Πράγματι, όπως ορθώς τόνισε το Πρωτοδικείο, η επιβολή της υποχρεώσεως αυτής — η οποία συνοδεύεται εξάλλου από τη δυνατότητα εξαρτήσεως της άδειας δημοσιεύσεως υπό ορισμένους όρους, όπως η καταβολή δικαιώματος — αποτελούσε το μόνο μέσο για τον τερματισμό της παραβάσεως.

92 Επίσης, οθρώς το Πρωτοδικείο απέρριψε, με βάση τις ίδιες διαπιστώσεις περί των πραγματικών περιστατικών, τον ισχυρισμό περί της παραβιάσεως της αρχής της αναλογικότητας.

93 Πράγματι, όπως ορθώς επισήμανε το Πρωτοδικείο, στο πλαίσιο της εφαρμογής του άρθρου 3 του κανονισμού 17, η αρχή της αναλογικότητας έχει την έννοια ότι οι υποχρεώσεις που επιβάλλονται στις επιχειρήσεις προκειμένου να τεθεί τέρμα σε παραβίαση του δικαίου του ανταγωνισμού δεν πρέπει να είναι βαρύτερες των υποχρεώσεων που είναι ενδεδειγμένες και αναγκαίες για να επιτευχθεί ο επιδιωκόμενος σκοπός, δηλαδή η αποκατάσταση της νομιμότητας σε σχέση με τους κανόνες που παραβιάστηκαν εν προκειμένω (απόφαση ITP, σκέψη 80).

94 Το Πρωτοδικείο δεν υπέπεσε σε νομικό σφάλμα, καθόσον έκρινε, στη σκέψη 81 της αποφάσεως αυτής, ότι, ενόψει των διαπιστώσεων που αναφέρθηκαν ανωτέρω, η επιβολή της εν λόγω υποχρεώσεως στην αναιρεσείουσα συνιστούσε μέτρο κατάλληλο και αναγκαίο προκειμένου να τεθεί τέρμα στην παράβαση.

Ως προς την αιτιολόγηση (τρίτος λόγος αναιρέσεως C-242/91 P)

95 Ο τρίτος λόγος που προβάλλει η ITP έγκειται στο ότι το Πρωτοδικείο παρέβη το άρθρο 190 της Συνθήκης, καθόσον έκρινε ότι η απόφαση της Επιτροπής ήταν επαρκώς αιτιολογημένη (απόφαση ITP, σκέψεις 64 και 65), μολονότι η Επιτροπή περιορίστηκε στον ισχυρισμό ότι η άσκηση του δικαιώματος του δημιουργού εξέφευγε του πεδίου του ειδικού αντικειμένου του εν λόγω δικαιώματος, καταλήγοντας στο ότι η άσκηση του δικαιώματος του δημιουργού, η οποία συνίσταται αποκλειστικά στην άρνηση χορηγήσεως άδειας αναπαραγωγής, αποτελούσε καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσεως.

96 Η ITP υποστηρίζει ότι το κρίσιμο ζήτημα, εάν, δηλαδή, απλώς η άρνηση άδειας μπορούσε να αποτελεί καταχρηστική εκμετάλλευση, έτυχε συνοπτικής εξετάσεως από την Επιτροπή. Η ειδική κατάσταση των κατόχων δικαιωμάτων του δημιουργού στο πλαίσιο της εφαρμογής του άρθρου 86 της Συνθήκης ουδόλως αναλύθηκε. Η ITP υποστηρίζει ότι η προσέγγιση αυτή δεν είναι σύμφωνη με τους όρους που θέτει η απόφαση της 21ης Νοεμβρίου 1991, C-269/90, Technische Universität München (Συλλογή 1991, σ. I-5469). Η ITP ισχυρίζεται ότι αγνοεί μέχρι και σήμερα τι εννοούσε η Επιτροπή όταν ανέφερε ότι ο τρόπος που η ITP χρησιμοποιούσε τα δικαιώματά της του δημιουργού δεν ενέπιπτε στο ειδικό αντικείμενο του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας.

97 Η ITP προσθέτει ότι η ανεπαρκής αιτιολόγηση της αποφάσεως της Επιτροπής καταδεικνύεται από τους πολυάριθμους λόγους που προέβαλε η Επιτροπή στο πλαίσιο της διαδικασίας ενώπιον του Πρωτοδικείου. Εάν αυτός ο τρόπος ενεργείας της Επιτροπής ήταν ο νόμιμος, το άρθρο 190 της Συνθήκης θα καθίστατο κενό περιεχομένου. Η ITP υποστηρίζει ότι το Πρωτοδικείο ανέπτυξε ίδια νομική αιτιολογία μη λαμβάνοντας υπόψη την απόφαση της Επιτροπής.

98 Κατά πάγια νομολογία, οι αποφάσεις με τις οποίες η Επιτροπή διαπιστώνει παραβάσεις των κανόνων του ανταγωνισμού, απευθύνει εντολές προς επιχειρήσεις και τους επιβάλλει χρηματικές κυρώσεις πρέπει υποχρεωτικά να αιτιολο-

γούνται βάσει του άρθρου 190 της Συνθήκης, το οποίο απαιτεί να εκθέτει η Επιτροπή τους λόγους που την οδήγησαν στην έκδοση μιας αποφάσεως, προκειμένου να παρέχει στο Δικαστήριο και στο Πρωτοδικείο τη δυνατότητα να ασκήσουν τον έλεγχό τους και να γνωστοποιεί τόσο στα κράτη μέλη όσο και στους ενδιαφερόμενους πολίτες τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες εφάρμοσε τη Συνθήκη (βλ. απόφαση της 15ης Ιουνίου 1994, C-137/92 P, Επιτροπή κατά BASF κ.λπ., Συλλογή 1994, σ. I-2555, σκέψη 66).

99 Επιπλέον, δεν μπορεί να απαιτηθεί από την Επιτροπή να αναφέρεται λεπτομερώς σε όλα τα πραγματικά και νομικά στοιχεία που εξετάσθηκαν κατά τη διοικητική διαδικασία (απόφαση της 11ης Ιουλίου 1989, 246/86, Belasco κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1989, σ. 2117, σκέψη 55).

100 Στη σκέψη 64 της αποφάσεως ITP, το Πρωτοδικείο τόνισε, μεταξύ άλλων, ότι, «όσον αφορά την έννοια της καταχρηστικής εκμεταλλεύσεως, η Επιτροπή εξέθεσε σαφώς στην απόφαση τους λόγους για τους οποίους θεώρησε ότι, χρησιμοποιώντας το αποκλειστικό της δικαίωμα για αναπαραγωγή των προγραμμάτων ως μέσον για την άσκηση πολιτικής που αντίκειται στους σκοπούς του άρθρου 86, η προσφεύγουσα υπερέβη τα όρια των μέτρων που είναι αναγκαία για την εξασφάλιση της προστασίας της ουσίας του δικαιώματος του δημιουργού και η συμπεριφορά της υπήρξε καταχρηστική κατά την έννοια του άρθρου 86». Το Πρωτοδικείο έκρινε επομένως ότι, «σε αντίθεση προς τα υποστηριζόμενα από την προσφεύγουσα, η αιτιολογία της βαλλομένης αποφάσεως επιτρέπει στους ενδιαφερομένους να λάβουν γνώση των κυρίων πραγματικών και νομικών στοιχείων στα οποία στηρίχθηκαν οι διαπιστώσεις της Επιτροπής και παρέχει στο Πρωτοδικείο τη δυνατότητα να ασκήσει το δικαστικό του έλεγχο. Ως εκ τούτου, πληροί τις προϋποθέσεις που επιβάλλει η προστασία των δικαιωμάτων άμυνας, όπως αυτά καθορίζονται παγίως από τη νομολογία.»

101 Από τις αιτιάσεις της αναιρεσείουσας δεν προκύπτει ότι οι εκτιμήσεις αυτές του Πρωτοδικείου πάσχουν νομικό σφάλμα.

102 Πρέπει να προστεθεί ότι οι αιτιάσεις αυτές, στο μέτρο που αφορούν την ανεπάρκεια της νομικής αναλύσεως της καταστάσεως, στην οποία προέβη η Επιτροπή με την απόφασή της, επαναλαμβάνουν κατ' ουσίαν τα επιχειρήματα τα οποία προβλήθηκαν προκειμένου να αμφισβητηθεί ο χαρακτηρισμός της συμπεριφοράς των αναιρεσειουσών ως καταχρηστικής εκμεταλλεύσεως δεσπόζουσας θέσεως και τα οποία έχουν ήδη απορριφθεί ανωτέρω στο πλαίσιο της εξετάσεως του πρώτου λόγου αναιρέσεως.

103 Επομένως, ο λόγος που στηρίζεται στην παράβαση του άρθρου 190 της Συνθήκης πρέπει να απορριφθεί.

104 Επομένως, οι αιτήσεις αναιρέσεως πρέπει να απορριφθούν στο σύνολό τους.

Επί των δικαστικών εξόδων

105 Κατά το άρθρο 69, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα έξοδα, εφόσον υπήρχε σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Δεδομένου ότι οι αναιρεσείουσες ηττήθηκαν, πρέπει να καταδικαστεί η καθεμία στα έξοδα της αναιρέσεως που άσκησε. Όσον αφορά την IPO, που παρενέβη υπέρ των αναιρεσειουσών, πρέπει, σύμφωνα με το άρθρο 69, παράγραφος 4, του Κανονισμού Διαδικασίας, να καταδικασθεί στα δικά της δικαστικά έξοδα καθώς και στα έξοδα στα οποία υποβλήθηκε η Επιτροπή εξαιτίας της παρεμβάσεως της IPO.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

αποφασίζει:

1) Απορρίπτει τις αιτήσεις αναιρέσεως.

2) Καταδικάζει τη Radio Telefis Eireann (RTE) και την Independent Television Publications Ltd (ITP) στα δικαστικά έξοδα της αναιρέσεως που άσκησε η καθεμία.

3) Η Intellectual Property Owners Inc. (IPO) φέρει τα δικά της έξοδα καθώς και τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκε η Επιτροπή εξαιτίας της παρεμβάσεώς της.

Rodríguez Iglesias Schockweiler Kapteyn Mancini

Κακούρης Moitinho de Almeida Murray

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 6 Απριλίου 1995.

Ο Γραμματέας

R. Grass

Ο Πρόεδρος

G. C. Rodríguez Iglesias